

TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS Çerçevesinde Finansal Araçların Sınıflandırılması, Ölçümü ve Muhasebeleştirilmesi

Nurettin ÖZDEMİR¹

Öz

İşletmeler, finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacı olan bilgileri sunmak amacıyla finansal tablo hazırlamaktadırlar. Bu amaçla yürürlükte olan ve tabii oldukları finansal raporlama çerçevelerine göre raporlama yapmak zorundadırlar. İşletmeler büyüklükleri, nitelikleri, yasal düzenlemeler ve bazen de kendi tercihleri doğrultusunda TMS/TFRS, BOBİ FRS ya da KÜMİ FRS'ye göre gerçeğe uygun, ihtiyaca uygun ve karşılaştırılabilir finansal tablolar hazırlamaktadırlar. Hazırlanan finansal tablolardan biri olan finansal durum tablosunda (bilançoda) yer alan en önemli unsurlardan biri de finansal araçlardır. Finansal varlıklar ile finansal yükümlülüklerden oluşan ve işletmelerin ticari faaliyetlerinde büyük öneme sahip olan finansal araçlar, raporlama çerçevelerinde kapsamlı bir şekilde ele alınmış olup sınıflandırma, ölçüm ve muhasebeleştirmeye yönelik önemli hükümlere yer verilmiştir. Bu çalışmada TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS çerçevesinde finansal araçların sınıflandırma, ölçüm ve muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümlerin karşılaştırması yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Finansal araçlar, TMS/TFRS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS, TFRS 9.

JEL Kodları: M40, M41, M48.

Classification, Measurement and Recognition of Financial Instruments in TAS/TFRS, BOBİ FRS and KUMI FRS Frameworks

Abstract

Companies prepare financial statements in order to provide the information required by users of financial information. For this purpose, they have to report in accordance with the financial reporting frameworks in force and to which they are subject. Entities prepare fair, appropriate and comparable financial statements in accordance with TAS/TFRS, BOBİ FRS or KUMI FRS in line with their size, qualifications, legal regulations and sometimes their own preferences. One of the most important elements in the statement of financial position (balance sheet), which is one of the financial statements prepared, is financial instruments. Financial instruments, which consist of financial assets and financial liabilities are of great importance in the commercial activities of enterprises, are dealt with comprehensively in the reporting frameworks and important provisions regarding classification, measurement and recognition are included. In this study, a comparison of the provisions on classification, measurement and recognition of financial instruments within the framework of TAS/TFRS, BOBİ FRS and KUMI FRS has been made.

Keywords: Financial instruments, TAS/TFRS, BOBİ FRS, KUMI FRS, TFRS 9.

JEL Codes: M40, M41, M48.

¹ Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Nurettin ÖZDEMİR, Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, E-mail: nurettin.ozdemir@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6101-3030.

APA 6 Stili Kaynak Gösterimi: (To Cite This Article)

Özdemir, N. (2024). TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS çerçevesinde finansal araçların sınıflandırılması, ölçümü ve muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 17(2), 151-177. doi: <https://doi.org/10.29067/muvu.1435847>

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Companies prepare and report their financial data in accordance with the financial reporting frameworks in force and to which they are subject. For this purpose, they use TAS/IFRS, BOBİ FRS or KUMİ FRS in line with their size, qualifications, legal regulations, and sometimes their own preferences. Presentation of fair, relevant, and comparable data can be achieved only by following the provisions of the financial reporting frameworks. One of the most important elements in the information presented is the financial instruments because financial instruments are one of the specialized and problematic areas in financial reporting and, besides that, they also have significant importance for companies. Financial instruments, which are used intensively by enterprises during economic activities, play a significant role in the financial statements of almost all enterprises regardless of the sector. For this purpose, the provisions regarding the classification, measurement, and recognition of financial instruments within the framework of TAS/IFRS, BOBİ FRS, and KUMİ FRS are discussed in this study. Moreover, significant differences were found between the provisions related to financial instruments in financial reporting frameworks in terms of classification, measurement, and recognition.

Method of The Research

In recent years, the increase in the amount of financial instruments owned by companies has further increased the importance of these financial instruments. Changes in the structure of the elements of the financial instruments and the frequent price changes for these elements have led to important issues such as classification, valuation, and reporting. The fact that financial instruments are very important has led to an emphasis on the regulations related to these elements of financial reporting frameworks. The classification, recognition, and then measurement of financial instruments, which constitute a large part of the assets and resources of companies and which is a very complex area, are very important. In this study, the provisions related to financial instruments in IFRS 9, BOBİ FRS, and KUMİ FRS were analyzed and the principles of classification, measurement, and recognition in accordance with the provisions of the relevant standards were comparatively discussed.

Findings of The Research

In this study, financial instruments, which are of great importance for enterprises, were analyzed in terms of TAS/IFRS, BOBİ FRS, and KUMİ FRS among financial reporting frameworks. The provisions regarding the classification, measurement, and recognition of financial instruments in the relevant reporting frameworks were comparatively analyzed. As a result of the examination, significant differences were found in the reporting frameworks for the classification, measurement, and recognition of financial instruments. The financial instruments were classified differently in TAS/IFRSs, BOBİ FRS and KUMİ FRS. Many differences were also found in the measurement of financial instruments according to the duration of the maturity and the type of entity. Another attention-grabbing difference in reporting frameworks is related with transaction costs.

Conclusion

Financial instruments are very important for companies that report their financial information by taking the reporting frameworks issued by POA as a basis. The increase in the amounts of financial instruments used intensively by almost all companies, regardless of the sector, and frequent price changes have made the reporting principles related to these instruments more important. In the present study, important differences regarding the financial instruments considering the provisions of IFRS 9, BOBİ FRS, and KUMİ FRS. Financial instruments, which are divided into two groups as financial assets and financial liabilities (debts), are classified differently in the reporting frameworks. Financial assets and financial liabilities, which are classified in the same way in BOBİ

FRS and KUMI FRS, are classified differently in TFRS 9.

There are significant differences in the measurement and recognition of financial assets in financial reporting frameworks with respect to the maturity of trade and other receivables, investments in equity instruments with respect to whether or not they are traded on a stock exchange, and debt instruments with respect to whether or not fair value is determined and transaction costs are taken into account. Similarly, there are differences between provisions of financial reporting frameworks regarding the measurement and recognition of financial liabilities with respect to the maturity of trade and other payables and debt instruments with respect to the determination of fair value and whether transaction costs are considered. Given the results achieved in the present study, it was determined that there are significant differences between the provisions of TFRS 9, BOBI FRS, and KUMI FRS with respect to classification, measurement, and reporting both during initial recognition and period-end valuations.

1. GİRİŞ

İşletmeler, finansal bilgi kullanıcılarına karşı sorumluluklarını yerine getirmek amacıyla finansal bilgilerini raporlamaktadırlar. Finansal tablolar aracılığıyla raporlanan bu bilgiler, işletmelerin tabi oldukları raporlama çerçevelerinde yer alan hükümler doğrultusunda hazırlanmaktadır. İşletmelerin türleri, büyüklükleri, yasal düzenlemeler ve bazen de kendi tercihlerine göre tabi oldukları raporlama çerçeveleri, 2011 yılından itibaren özerk bir kurum olan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGG) tarafından hazırlanmaktadır (Özdemir, 2023: 32). Bu kapsamda hazırlanan raporlama çerçevelerinin başında Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Türkçe çevirisi olan Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) yer almaktadır. TMS/TFRS'lerin kapsamı 13/09/2018 tarihli ve 03/61 sayılı “*TMS Uygulama Kapsamına İlişkin Kurul Kararı*” ile belirlenmiş olup ilgili kurul kararının ekli listesinde yer alan kurum, kuruluş ve işletmelerin zorunlu olarak TFRS'leri uygulamalarına karar verilmiştir. Ekli listede yer almayan ancak bağımsız denetime tabi olan kurum, kuruluş ve işletmelerin ise 01.01.2018 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemlerinde Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardına (BOBİ FRS) göre raporlama yapmaları zorunlu hale getirilmiştir. Bununla birlikte ilk sürümü 2017 yılında yayımlanan ve 2021 yılında güncellenen BOBİ FRS'ye göre raporlama yapmak zorunda olan kurum, kuruluş ve işletmelerin isteğe bağlı olarak TFRS'leri uygulamalarına izin verilmiştir. TMS/TFRS ve BOBİ FRS ile birlikte bağımsız denetime tabi olan işletmelerin finansal raporlama çerçevesi kapsamına alınmasından sonra bağımsız denetim kapsamında yer almayan işletmeler için finansal raporlama çerçevesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda yer alan işletmelerin tabi olacağı bir finansal raporlama çerçevesi hazırlamak amacıyla çalışmalarını yürüten KGG, bağımsız denetim kapsamına girmeyen fakat bilanço esasına göre defter tutan işletmeler için Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardını (KÜMİ FRS) hazırlamıştır. 16 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe giren KÜMİ FRS, standardın kapsamına giren işletmeler tarafından 1 Ocak 2023 itibarıyla finansal raporlama çerçevesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Çalışmanın konusunu oluşturan finansal araçlar, finansal raporlamanın özellikli ve sorunlu alanlarından biri olup aynı zamanda da işletmeler için büyük bir öneme sahip olan unsurlardır. İşletmeler tarafından ekonomik faaliyetlerde yoğun bir şekilde kullanılan finansal araçlar, sektör gözetimsizinde neredeyse tüm işletmelerin finansal tablolarında büyük bir paya sahiptir (BOBİ FRS, Modül 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar). Son yıllarda yaşanan gelişmeler sonucunda işletmelerin sahip olduğu finansal araçların tutarlarında yaşanan artış finansal araçların önemini daha da artırmıştır. Finansal araç kapsamında yer alan unsurların yapısında yaşanan değişimler ve bu unsurlara ilişkin çok sık fiyat değişimleri sınıflandırma, değerlendirme ve raporlama gibi hususların da önem kazanmasını sağlamıştır (Fındık, 2016: 62). Finansal araçların bu denli öneme sahip olması, raporlama çerçevelerinde bu unsurlara ilişkin düzenlemelere de ağırlık verilmesine neden olmuştur. Bu kapsamda çalışmada ele alınan finansal raporlama çerçevelerinden TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye bakıldığında bu duruma ilişkin önemli göstergelerin olduğu görülmektedir. Nitekim TMS/TFRS'lerin 2023 setinde finansal araçlarla ilgili TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum ve TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme olmak üzere iki adet muhasebe standardı, TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve TFRS 9 Finansal Araçlar olmak üzere iki adet finansal raporlama standardı yer almaktadır. Sadece finansal araçlarla ilgili dört adet standardın yürürlükte olması bu unsurların önemini daha iyi göstermektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan diğer finansal raporlama çerçevelerinden BOBİ FRS'de bölüm 9'da, KÜMİ FRS'de ise bölüm 10'da Finansal Araçlar ve Özkaynaklar başlığı altında finansal araçlara ilişkin hükümler düzenleme altına alınmıştır. Hem BOBİ FRS'de hem de KÜMİ FRS'de finansal araçlara ilişkin bölümler, diğer bölümlerden içerik olarak daha fazla yer kaplamaktadır.

İşletmelerin gerek varlıklarının gerekse kaynaklarının büyük bir kısmını oluşturan ve oldukça karmaşık bir alan olan finansal araçların sınıflandırılması, kayda alınması ve sonraki dönemlerde yapılacak ölçümü büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada, işletmeler için büyük bir öneme sahip olan finansal araçların TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de yer alan sınıflandırma, ölçüm ve

muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümlerin karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada finansal araç olarak değerlendirilen bağlı ortaklıklar, iştirakler, müşterek girişimler ve türev ürünler kapsam dışı bırakılmıştır.

Çalışma, finansal araçlarla ilgili daha önce yapılan çalışmalardan önemli noktalarda farklılık göstermektedir. Yapılan literatür araştırmasında finansal araçların konu edildiği çalışmaların genel itibarıyla TMS/TFRS ve MSUGT kapsamında yapıldığı, BOBİ FRS'nin dahil edildiği sadece birkaç çalışmaya rastlanılırken KÜMİ FRS'nin dahil edildiği herhangi bir çalışmaya ise rastlanılmamıştır. Bu anlamda çalışmada üç farklı raporlama çerçevesinin ele alınması ve özellikle de henüz 2023 yılı itibarıyla yürürlüğe giren KÜMİ FRS'nin dahil edilmesi çalışmanın önemini artırmaktadır.

Finansal araçların üç farklı raporlama çerçevesinde yer alan hükümler doğrultusunda sınıflandırma, ölçüm ve muhasebeleştirme açısından karşılaştırıldığı bu çalışmada önce finansal araçlara ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ardından TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de yer alan hükümler doğrultusunda finansal araçların sınıflandırılması, ölçümü ve muhasebeleştirilmesine ilişkin karşılaştırmalar yapılmıştır. Son olarak sonuç ve değerlendirme yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

2. FİNANSAL ARAÇLAR KAVRAMI VE TANIMI

İşletmelerin ticari faaliyetlerinde büyük bir öneme sahip olan finansal araçlar, finansal tablolardan biri olan finansal durum tablosunda (bilançoda) büyük bir paya sahip olan unsurlardır. Büyük çoğunluğu menkul kıymetlerden oluşan finansal araçlar içerisinde menkul kıymetlerin türevi niteliğindeki araçların da miktar ve tutar olarak artış göstermesi, finansal araçlara olan ilgiyi de beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda bahsedilen araçlarda yaşanan fiyat dalgalanmaları ve bu araçların taşıdıkları riskler muhasebe alanında sorunların artmasına neden olmaktadır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2017: 421). İşletmeler için bu kadar önem arz eden ve bir o kadar da sorun teşkil eden finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin ilke ve esasların belirlenmesi amacıyla TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de önemli düzenlemeler yapılmıştır.

Finansal araçlar, ilgili raporlama çerçevelerinde benzer bir şekilde tanımlanmıştır. Bu kapsamda finansal araçlar TMS 32'de *“bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir”* şeklinde tanımlanırken (TMS 32, prg: 11) BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de ise *“bir işletmenin bir finansal varlığının, başka bir işletmenin de bir finansal yükümlülüğünün veya özkaynak aracının artmasına neden olan sözleşmelerdir”* şeklinde tanımlanmıştır (BOBİ FRS, prg: 9.3; KÜMİ FRS, prg: 10.4). Düzenlemelerde yer alan tanımlarda finansal araçların muhasebeleştirilmiş araçları kapsamının yanı sıra türev ürünler (forward, futures, swap ve opsiyon vb.) gibi sözleşmesi yapılmasına rağmen henüz muhasebeleştirilmemiş araçları da kapsadığı görülmektedir (Demir, 2009: 48).

Finansal araçlar kapsam açısından finansal varlıklar, finansal yükümlülükler ve özkaynak araçları olmak üzere üçe ayrılmaktadır (TMS 32, prg: 15, BOBİ FRS, prg: 9.4, KÜMİ FRS, prg: 10.9). Bu ayırım aslında finansal araçların tanımının doğal bir unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü tanımda yer alan sözleşme kavramı, *“bir işletmenin finansal varlığı iken aynı zamanda diğer bir işletmenin finansal yükümlülüğünü ya da özsermayesini”* ifade etmektedir. Aynı zamanda finansal araca konu olan sözleşme, içerisinde hem finansal varlığı hem de finansal borcu ya da özkaynağa dayalı finansal aracı barındırmaktadır. Ayrıca finansal araçların sözleşmeye dayalı olması gerekirken bu sözleşmenin yazılı yapılması da zorunlu değildir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2017: 423). Diğer taraftan sözleşmeye konu olan ödemenin işletmeye mal veya hizmet yerine finansal araçlarla yapılması gerekir. Bu nedenle maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, kiralama konusu varlıklar ve stoklar finansal araç olarak değerlendirilmezler (Özerhan ve Yanık, 2012: 166). Piyasalarda en çok bilinen ve kullanım alanı bulan finansal araçlara örnek olarak ticari alacaklar ve borçlar, alacak ve borç senetleri, kredi alacak ve borçları, alacak ve borç tahvilleri gösterilebilir (TMS 32, prg: UR4).

3. STANDARTLARA GÖRE FİNANSAL ARAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI

TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de yer alan hükümlere göre finansal araçlar, finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılmaktadır.

3.1. Standartlara Göre Finansal Varlıkların Sınıflandırılması

Finansal varlıklar, TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de benzer bir şekilde “*işletmenin elinde bulundurduğu nakit veya diğer işletmelerin özkaynak araçları ile esas olarak başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık alınmasına yönelik sözleşmeden doğan haklar*” şeklinde tanımlanmıştır (TMS 32, prg: 11; BOBİ FRS, prg: 9.3; KÜMİ FRS, prg: 10.5). Finansal varlıkların sınıflandırılması TFRS 9’a göre işletmenin finansal varlık yönetiminde kullandığı iş modeline ve finansal varlığa ilişkin hazırlanan sözleşmede yer alan nakit akış özelliğine göre sınıflandırma yapılırken BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre ise sözleşmenin özü dikkate alarak yapılmaktadır (TFRS 9, prg: 4.1.1; BOBİ FRS, prg: 9.4; KÜMİ FRS, prg: 10.9). Bu anlamda finansal varlıkların kapsam yönünden sınıflandırması BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de aynı şekilde yapılırken TFRS 9’da ise bu düzenlemelerden farklı bir şekilde yapılmıştır. İlgili raporlama çerçevelerinde finansal varlıklar Tablo 1’deki şekilde sınıflandırılmıştır.

Tablo 1. TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye Göre Finansal Varlıkların Sınıflandırılması

TFRS 9	BOBİ FRS	KÜMİ FRS
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâra (Zarara) Yansıtılan Finansal Varlıklar	Ticari ve Diğer Alacaklar	Ticari ve Diğer Alacaklar
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlıklar	Borçlanma Araçları	Borçlanma Araçları
İtfa Edilmiş Maliyet Değeri ile Ölçülen Finansal Varlıklar	Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar	Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar
	Diğer Finansal Varlıklar	Diğer Finansal Varlıklar

TFRS 9’a göre yapılan sınıflandırma doğrultusunda sözleşme belirlenen nakit akışlarının tahsilini amaçlayan ve belirtilen tarihlerde anapara ve faiz ödemelerini içeren nakit akışlarına yol açan varlıklar itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden ölçülen finansal varlık olarak sınıflandırılır (TFRS 9, prg: 4.1.2). Finansal varlığa ilişkin sözleşme kapsamında nakit akışlarının tahsil edilmesini ve finansal varlığın satılmasını amaçlayan ve bunların yanı sıra sözleşme şartlarının belirlenen tarihlerde yalnızca anapara ve anapara kaynaklı faiz ödemelerini içeren nakit akışlarına yol açan finansal varlıklar gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlık olarak sınıflandırılır (TFRS 9, prg: 4.1.2A). İlgili finansal varlık, sayılan sınıfa girmiyorsa gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflandırılır (TFRS 9, prg: 4.1.4). BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre finansal varlıklar sözleşmenin özü ve finansal araçlar bölümünde yer alan tanımlar dikkate alınarak ticari ve diğer alacaklar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar ve diğer finansal varlıklar olarak sınıflandırılmıştır (BOBİ FRS, prg: 9.6; KÜMİ FRS, prg: 10.10).

3.2. Standartlara Göre Finansal Yükümlülüklerin Sınıflandırılması

Finansal araçları oluşturan unsurlar arasında yer alan finansal yükümlülükler diğer bir ifadeyle finansal borçlar raporlama çerçevelerinde benzer bir şekilde tanımlanmıştır. Buna göre finansal yükümlülükler, “*esas olarak başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesine yönelik sözleşmeden doğan yükümlülükler*” şeklinde tanımlanmıştır (TMS 32, prg: 11; BOBİ FRS, prg: 9.3; KÜMİ FRS, prg: 10.6). Finansal yükümlülüklerin kapsam yönünden sınıflandırması BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de aynı şekilde yapılırken TFRS 9’da ise farklı bir şekilde yapılmıştır. İlgili düzenlemeler kapsamında yapılan finansal yükümlülük sınıflandırması Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. TMS/TFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye Göre Finansal Yükümlülüklerin Sınıflandırılması

TFRS 9	BOBİ FRS	KÜMİ FRS
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâra (Zarara) Yansıtılan Finansal Yükümlülükler	Ticari ve Diğer Borçlar	Ticari ve Diğer Borçlar
İtfa Edilmiş Maliyet Değeri ile Ölçülen Finansal Yükümlülükler	Borçlanma Araçları	Borçlanma Araçları
	Diğer Finansal Yükümlülükler	Diğer Finansal Yükümlülükler

TFRS 9'a göre yapılan sınıflandırma doğrultusunda işletmeler gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal yükümlülük olarak sınıflandırılma özelliklerini taşımayan tüm finansal yükümlülüklerini itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yükümlülük olarak sınıflandırır (TFRS 9, prg: 4.2.1). Ancak işletmeler, finansal yükümlülüğe ilişkin sözleşmenin türev ürünleri içermesi ve esas ürünün standart kapsamında yer almayan bir varlık olması ya da çeşitli nedenlerden dolayı ihtiyaca daha uygun bilgi sağlanacağı gibi durumlarda ilgili finansal yükümlülüğü ilk kez kayda alırken geri dönülemez bir şekilde gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal yükümlülük olarak sınıflandırabilmektedir (TFRS 9, prg: 4.2.2). BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre finansal yükümlülükler ise sözleşmenin özü ve finansal araçlar bölümünde yer alan tanımlar dikkate alınarak ticari ve diğer borçlar, borçlanma araçları ve diğer finansal yükümlülükler olarak sınıflandırılmıştır (BOBİ FRS, prg: 9.6; KÜMİ FRS, prg: 10.11).

4. STANDARTLARA GÖRE FİNANSAL ARAÇLARIN ÖLÇÜMÜ

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin faydalı bilgi özelliğine sahip olabilmesi için varlık ve kaynakların gerçeğe uygun değerleri üzerinden gösterilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu noktada ise, ölçüm (değerleme) kavramı ve ölçüm esasları önem kazanmaktadır. Genel bir ifadeyle ölçüm, muhasebe dışı envanterin varlık ve borçların miktar olarak tespit edilmesinden sonraki aşamasıdır (Ulusun, 2017: 14). İşletme kârının ya da zararının doğru bir şekilde tespit edilebilmesi için en uygun ölçüm esaslarının seçilmesi gerekir. Çünkü işletme bünyesinde bulunan varlıkların ve borçların ölçümünde kullanılan ölçüm esasları kâr veya zararı doğrudan etkilemektedir (Sevilengül, 2016: 716).

Finansal raporlama çerçevelerinde ölçüm kavramı tanımlanmıştır. Buna göre TMS/TFRS'lerde ölçüm, "*finansal tablolarda yer alan unsurların bilançoda ve gelir tablosunda tahakkuk ettirilecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarların belirlenmesi işlemi ifade eder*" şeklinde tanımlanmıştır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, prg: 4.54). BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de de TMS/TFRS'lerde yapılan tanıma benzer bir tanım yapılmıştır (BOBİ FRS, Ek-9 Tanımlar; KÜMİ FRS, Terimler Sözlüğü).

Finansal raporlama çerçevelerinde yer alan ve gerek ilk muhasebeleştirme gerekse sonraki dönem değerlemesinde kullanılan ölçüm esasları arasında farklar bulunmaktadır. İlgili raporlama çerçevelerinden TMS/TFRS'lerde kullanılan temel ölçüm esasları tarihi maliyet, gerçeğe uygun değer, kullanım değeri, ifa değeri ve cari maliyet olarak belirlenmiştir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, prg: 6.4-6.22). BOBİ FRS'nin Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar bölümünde gerçeğe uygun değer gibi başka bir ölçüm esasının belirlenmemesi durumunda maliyet değerinin kullanılacağı belirtilmiştir (BOBİ FRS, prg: 1.34). KÜMİ FRS'de ise, Kavramlar ve Genel İlkeler bölümünde temel ölçüm esasları olarak maliyet bedeli ve gerçeğe uygun değer belirlenmiştir (KÜMİ FRS, prg: 1.12). İlgili raporlama çerçevelerinde finansal araçların değerlemesinde kullanılan ölçüm esasları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Standartlara Göre Finansal Araçların Değerlemesinde Kullanılan Ölçüm Esasları

	İlk Ölçüm	Dönemsonu Ölçüm
Kasa, Vadesiz Mevduat ve Vadesiz Müşteri Çekleri		
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
BOBİ FRS	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
KÜMİ FRS	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Vadeli Mevduatlar		
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
BOBİ FRS	İşlem Fiyatı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
KÜMİ FRS	İşlem Fiyatı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Senetsiz ve Senede Bağlı Ticari ve Diğer Alacaklar / Borçlar		
TFRS 9	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri veya İşlem Fiyatı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri veya İşlem Fiyatı
BOBİ FRS	İtibari Değer veya İtfa Edilmiş Tutar	İtibari Değer veya İtfa Edilmiş Tutar
KÜMİ FRS	İtibari Değer veya İtfa Edilmiş Tutar	İtibari Değer veya İtfa Edilmiş Tutar
Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar (Borsada İşlem Görenler)		
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
BOBİ FRS	İşlem Fiyatı	Gerçeğe Uygun Değer
KÜMİ FRS	İşlem Fiyatı	Gerçeğe Uygun Değer
Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar (Borsada İşlem Görmeyenler)		
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer veya Maliyet Bedeli
BOBİ FRS	Maliyet Bedeli	Maliyet Bedeli
KÜMİ FRS	Maliyet Bedeli	Maliyet Bedeli
Borçlanma Araçları		
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
BOBİ FRS	İşlem Fiyatı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
KÜMİ FRS	İşlem Fiyatı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

5. STANDARTLARA GÖRE FİNANSAL ARAÇLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

İşletmeler, finansal raporlama çerçevelerinde yer alan hükümler doğrultusunda finansal araca ilişkin bir sözleşmenin tarafı olmaları halinde ilgili finansal varlığı ya da finansal yükümlülüğü kayıtlarına almaktadırlar. İşletmeler tarafından hazırlanan finansal tablolarda önemli bir yer tutan finansal araçların, ilk muhasebeleştirilmeleri kadar sonraki dönemlerde yapılması gereken muhasebe işlemleri de büyük önem arz etmektedir. Bu önemden hareketle çalışmanın bu bölümünde finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek uygulamalara yer verilmiş olup muhasebeleştirme işlemlerinde, KGK tarafından yayımlanan Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planında yer alan hesaplar kullanılmıştır. Finansal araçların muhasebeleştirilmesi, finansal varlıkların ve finansal yükümlülüklerin muhasebeleştirilmesi olmak üzere iki başlık altında yapılmıştır.

5.1. Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi

Finansal varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin örnekler TFRS 9, BOBİ FRS 9. bölüm ve KÜMİ FRS 10. bölümde yer alan sınıflandırma ve ölçüm esasları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ancak çalışmada üç düzenleme açısından da ölçüm esasları aynı olan kasa, vadesiz mevduat ve vadesiz çeklere ilişkin örnek uygulamalara yer verilmemiştir. Bu kapsamda uygulama örnekleri aşağıdaki sınıflandırma doğrultusunda ele alınmıştır:

- Ticari ve diğer alacaklar,
- Özkaynak araçlarındaki yatırımlar ve

- Borçlanma araçları.

⇒ **Ticari ve Diğer Alacaklar (1 Yılda Kısa Vadeli Senetsiz Ticari ve Diğer Alacaklar)**

Örnek: A işletmesi, 01.09.2023 tarihinde B işletmesine peşin fiyatı 180.000 TL olan bir malı bedeli 6 ay sonra ödenmek üzere 200.000 TL'ye veresiye satmıştır.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kavıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardında ticari alacaklar, diğer finansal varlıklardan farklı bir şekilde değerlendirilmiş ve bu varlıkların ölçümünde TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat standardına atıfta bulunulmuştur (TFRS 9, prg: 5.1.1-5.1.3). TFRS 15'te sözleşmede yer alan hasılat tutarının önemli bir finansman bileşenine sahip olması durumunda itfa edilmiş maliyet değerinden, hasılat tutarının önemli bir finansman bileşenine sahip olmaması halinde ise işlem bedeli üzerinden kayda alınacağı hükme bağlanmıştır (TFRS 15, prg: 46-48). Sözleşmede yer alan hasılat tutarının önemli bir finansman bileşenine sahip olup olmadığına ise peşin ödeme tutarı ile vadeli ödeme tutarı arasındaki farkın, ödeme zamanının ve faiz oranlarının değerlendirilmesi sonucunda karar verilmektedir. Yapılan değerlendirme sonunda sözleşme kapsamında elde edilmesi beklenen ödemenin zamanlamasından kaynaklı müşteriye ya da işletmeye fayda sağladığı kanaatine varılması durumunda hasılat tutarının paranın zaman değerine göre düzeltilmesi gerekirken aksi takdirde ise hasılat tutarının düzeltilmeyerek işlem bedeli üzerinden kayda alınması sağlanmaktadır (TFRS 15, prg: 60-61). TFRS 15'te işletmeler için hasılat tutarının kayda alınması ile ilgili kolaylaştırıcı bir uygulama getirilerek hasılatla konu olan sözleşmenin başlangıcında mal ya da hizmetin teslim tarihi ile ödeme tarihi arasındaki vadenin bir yılın altında olması durumunda hasılat tutarının önemli bir finansman bileşenine sahip olmadığı ve bu nedenle de düzeltme yapılmasına gerek olmayacağı ifade edilmiştir (TFRS 15, prg: 63). Dolayısıyla TFRS 15'e göre vadesi bir yılın altında olan ticari alacaklar içerisindeki vade farkının ayrıştırılmadan hasılat olarak kayda alınması gerekmektedir.

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre mal satış işlemi sonunda elde edilen hasılatın vadesinin bir yılın altında olması durumunda itibari değer üzerinden kayda alınır ve vade farkı tutarı hasılattan ayrıştırılmaz. İtibari değer ise, alacağın vade sonunda taşıdığı değerdir (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018: 51).

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda hem TFRS 9 hem BOBİ FRS hem de KÜMİ FRS'ye göre vadesi bir yılın altında olan senetli ve senetsiz ticari alacaklara ilişkin tutarın tamamı aşağıdaki şekilde satış hasılatı olarak kayda alınır.

	01/09/2023		
120 ALICILAR		200.000	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR			200.000
<i>Bir yıldan kısa vadeli mal satış kaydı</i>			

Not: KDV tutarı ve satışların maliyeti kaydı çalışmanın konusuna girmediği için dikkate alınmamıştır.

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre raporlama yapan işletmelerin ticari alacak dışında kalan ve vadesi bir yılın altında olan senetli ve senetsiz diğer alacakları ise ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınırken vade farkı tutarı hasılattan ayrıştırılarak "138 Ertelemiş Vade Farkı Gelirleri (-)" hesabına yansıtılır (TFRS 9, prg: 5.1.1 - B5.1.2A).

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kavıtlar:

Vadesi bir yılın altında olan hasılat tutarı, TFRS 9'a göre işlem bedeli yani vade sonunda tahsil edilmesi beklenen tutar üzerinden, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre ise itibari değer yani vadeli tutar üzerinden kayda alınmaktadır. Üç raporlama çerçevesine göre de vadesi bir yılın altında olan hasılat içerisinde yer alan vade farkları ayrıştırılmamaktadır. Dolayısıyla dönem sonunda üç düzenlemeye göre de hem senetli hem de senetsiz ticari alacaklar için reeskont ayırma işlemi de dahil

olmak üzere herhangi bir işlem ya da muhasebe kaydı yapılmasına gerek kalmamaktadır (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018: 51). Ancak TFRS 9'a göre raporlama yapan işletmeler için alacağın ticari alacaklar dışında bir alacak olması durumunda, ilk muhasebeleştirme sırasında "138 Ertilenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)" hesabına yansıtılan vade farkı tutarı, "662 Diğer Alacaklara İlişkin Vade Farkı Gelirleri" hesabına aktarmak suretiyle ait olduğu dönemlere paylaştırılır.

⇒ **Ticari ve Diğer Alacaklar (1 Yılda Uzun Vadeli Senetli Ticari ve Diğer Alacaklar)**

Örnek: A işletmesi, 01.06.2023 tarihinde B işletmesine peşin fiyatı 370.000 TL olan bir malı satmıştır. Karşılığında ise 30.09.2024 tarihli 450.000 TL değerindeki senedi almıştır.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ve BOBİ FRS'ye göre bir yılın üzerinde vadeye sahip olan sözleşmeden kaynaklı senetli/senetsiz ticari ve diğer alacaklar itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden kayda alınmaktadır. KÜMİ FRS'de ise, bir yılın üzerinde vadeye sahip olan ticari ve diğer alacaklar küçük ve mikro işletme ayrımına göre muhasebeleştirilmektedir. Buna göre raporlama yapan işletme, küçük işletme statüsünde ise, bir yılın üzerinde vadeye sahip olan alacaklarını TFRS 9 ve BOBİ FRS'de olduğu gibi (vade farkını ayrıştırarak) iskonto edilmiş tutar üzerinden muhasebeleştirilmektedir (KÜMİ FRS, prg: 10.14). Mikro işletme statüsüne sahip işletmeler ise, hiçbir alacağa ilişkin vade farkını ayrıştırmaksızın iskonto edilmemiş tutar üzerinden kayda almaktadır (KÜMİ FRS, prg: 10.15). Yapılan açıklamalar doğrultusunda TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre (mikro işletmeler hariç) vadeli tutar içerisinde yer alan vade farkı tutarı hasılattan ayrıştırılarak "128 Ertilenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)" hesabına yansıtılır.

01/06/2023			
120 ALICILAR		450.000	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR			370.000
128 ERTELENMİŞ VADE FARKI GELİRLERİ			80.000
<i>Bir yıldan uzun vadeli mal satış kaydı</i>			

Not: KDV tutarı ve satışların maliyeti kaydı çalışmanın konusuna girmediği için dikkate alınmamıştır. Ayrıca konu bütünlüğünün kaybolmaması için 120 ve 128 nolu hesaplar için kısa/uzun vade ayrımı göz ardı edilmiştir.

Raporlama yapan işletmenin, KÜMİ FRS'ye göre raporlama yapan bir mikro işletme olması durumunda ilk muhasebeleştirme sırasında yapılması gereken kayıt aşağıdaki gibi olacaktır. Ayrıca mikro işletmelerin, ilk muhasebeleştirme sırasında vade farkını ayrıştırmadığı için dönem sonunda da herhangi bir kayıt yapmaları gerekemeyecektir.

01/06/2023			
120 ALICILAR		450.000	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR			450.000
<i>KÜMİ FRS-Mikro işletmeler için bir yıldan uzun vadeli mal satış kaydı</i>			

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

KÜMİ FRS'ye göre raporlama yapan mikro işletmeler dışında üç raporlama çerçevesine göre de bir yılın üzerinde vadeye sahip olan satış hasılatından ayrıştırılan vade farkı tutarının etkin faiz yöntemi kullanılarak ilgili olduğu dönemlere aktarılması gerekir. Bunun için öncelikle aşağıda yer alan formül üzerinden etkin faiz oranı hesaplanır.

$$\text{Etkin Faiz Oranı (EFO)} = \left(\frac{\text{Alacağın Vade Değeri}}{\text{Alacağın Bugünkü Değeri}} \right)^{\frac{12}{\text{Ay}}} - 1$$

$$\text{EFO} = \left(\frac{450.000}{370.000} \right)^{\frac{12}{16}} - 1 = 0,16$$

Not: KÜMİ FRS’de etkin faiz yöntemi ifadesine yer verilmemesine rağmen vade farkının hesaplanmasına ilişkin yapılan açıklamaların etkin faiz yöntemindeki gibi olması ve konu bütünlüğünün bozulmaması amacıyla burada tüm düzenlemeler için etkin faiz yöntemi kavramı kullanılmıştır.

Daha sonra yukarıda hesaplanan etkin faiz oranı kullanılarak alacağın dönem sonu itibarıyla itfa edilmiş maliyet değeri hesaplanır ve vade farkı tutarının ilgili dönemlere paylaşılması sağlanır.

$$\text{Alacağın İtfa Edilmiş Maliyet Değeri: } \frac{\text{Alacağın Vade Değeri}}{(1 + \text{EFO})^{\frac{Ay}{12}}}$$

$$\text{Alacağın İtfa Edilmiş Maliyet Değeri: } \frac{450.000}{(1 + 0,16)^{\frac{9}{12}}} = 402.596$$

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri: Alacağın Vade Değeri – Alacağın İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri: 450.000 – 402.596 = **47.404** (2024 Yılı Ocak – Eylül Arası)

Döneme Ait Vade Farkı Gelirleri: Toplam Vade Farkı – Ertelenmiş Vade Farkı

Döneme Ait Vade Farkı Gelirleri: 80.000 – 47.404 = **32.596** (2023 Yılı Haziran – Aralık Arası)

31/12/2023		
128 ERTELENMİŞ VADE FARKI GELİRLERİ		32.596
640 ESAS FAAL. ALACAK. İLİŞKİN VADE FARKI GEL. VE ESAS FAAL. İLGİLİ KUR FARKI KAZ.		32.596
<i>Döneme ait vade farkı gelirinin kaydı</i>		

“128 Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)” hesabının alacak bakiyesinde kalan 47.404 TL tutarındaki vade farkı, vade sonu olan 30.09.2024 tarihinde “640 Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları” hesabına aktarılarak vade farkı gelirine dönüştürülecektir.

⇒ **Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar (Borsada İşlem Gören Hisse Senetleri)**

Örnek: A işletmesi, 01.07.2023 tarihinde B işletmesinin **borsada işlem gören** ve değeri 200 TL/adet olan hisse senetlerinden 1.000 adet satın almıştır. Alım esnasında 5.000 TL masraf yapılmıştır. Ödemeler banka yoluyla yapılmıştır. 31.12.2023 tarihinde hisse senetlerinin adet fiyatı 220 TL’ye yükselmiştir.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre, tüm finansal varlıklarda olduğu gibi borsada işlem gören özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar da ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden değerlendirirken gerçeğe uygun değerde meydana gelen artış ve azalışlar da kâr veya zararda raporlanmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2012: 212). Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan özkaynak araçlarının ediniminde ortaya çıkan işlem maliyetleri ise, doğrudan sonuç hesaplarına aktarılmaktadır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2017: 435). Ancak TFRS 9’a göre işletmeler isterlerse gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak ölçülmesi gereken özkaynak araçları için ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değerdeki sonraki değişimlerin diğer kapsamlı gelire yansıtılması yöntemini geri dönülemez bir şekilde tercih edebilmektedirler (TFRS 9, prg: 4.1.4). Standartta bu durumun istisnası ise, özkaynak aracının ticari amaçla elde tutulmaması veya işletme birleşmesi kapsamında edinilmiş şarta bağlı bedel niteliğinde olmaması şeklinde hükme bağlanmıştır (TFRS 9, prg: 5.7.5).

Diğer finansal raporlama çerçevelerinden BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre de borsada işlem gören özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar TFRS 9’a benzer bir şekilde kayda alınmaktadır. Buna göre

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de borsada işlem gören özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar işlem fiyatından ölçülürken işlem maliyetleri ise kâr veya zarara yansıtılmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.20; KÜMİ FRS, prg: 10.28)

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda hem TFRS 9 hem BOBİ FRS hem de KÜMİ FRS’ye göre borsada işlem gören özkaynak araçlarına yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

01/07/2023			
110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YAN. FİN. YAT.		200.000	
678 DİĞER FİN. GİDERLER		5.000	
102 BANKALAR			205.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların kayda alınması</i>			

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların dönem sonu değerlemesi TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de gerçeğe uygun değer üzerinden yapılmaktadır. Özkaynak aracının gerçeğe uygun değerindeki artışlar “665 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Değer Artış Kazançları” hesabının alacağına kaydedilirken azalışlar ise “675 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Değer Azalış Zararları (-)” hesabının borcuna kaydedilir. Örnekte yer alan hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerinde artış yaşandığı için bu artışa ilişkin hesaplama ve muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

- Gerçeğe Uygun Değer Artışı.... : 220 – 200 = 20 TL/adet
- Toplam Artış Tutarı..... : 1.000 adet X 20 TL/adet = 20.000 TL

31/12/2023			
110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YAN. FİN. YAT.		20.000	
665 NAKİT VE NAKİT BENZ. VAR. İLE MEN. KIY. YAT. İLİŞKİN DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI			20.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan artışların kayda alınması</i>			

TFRS 9’un 4.1.4 ve 5.7.5 paragrafları doğrultusunda işletmenin ticari amaçla elde tutulmayan veya işletme birleşmesi kapsamında edinilmiş şarta bağlı bedel niteliğinde olmayan özkaynak araçlarına yapılan yatırımlarını ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değerindeki sonraki değişikliklerin diğer kapsamlı gelire yansıtılması yöntemini geri dönülemez bir şekilde tercih etmesi halinde ilk muhasebeleştirme sırasında ve dönem sonunda yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki şekilde olacaktır.

01/07/2023			
111 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI DİĞER KAPS. GEL. YAN. FİN. YAT.		205.000	
102 BANKALAR			205.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların kayda alınması</i>			

31/12/2023			
111 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI DİĞER KAPS. GEL. YAN. FİN. YAT.		15.000	
550 ÖZKAYNAK ARAÇ. YAP. YAT. KAYN. KAZANÇLAR (KAYIPLAR)			15.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan artışların kayda alınması</i>			

Yukarıda yer alan ilk kayıta görüldüğü üzere özkaynak araçlarının gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirlere yansıtılan olarak sınıflandırılması halinde işlem maliyetleri finansal varlığın gerçeğe uygun değerine ilave edilmektedir. Çünkü TFRS 9'da gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılanlar dışındaki tüm finansal varlıkların ediniminde ortaya çıkan işlem maliyetleri gerçeğe uygun değere ilave edilmektedir (TFRS 9, prg: 5.1.1). Bu durumda finansal varlığın ilk muhasebeleştirme sırasındaki gerçeğe uygun değeri 205.000 TL olacağı için dönem sonundaki gerçeğe uygun değer artışı da 15.000 TL olarak gerçekleşecektir.

⇒ **Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar (Borsada İşlem Görmeyen Hisse Senetleri)**

Örnek: A işletmesi, 01.09.2023 tarihinde B işletmesinin **borsada işlem görmeyen** ve değeri 100 TL/adet olan hisse senetlerinden 500 adet satın almıştır. Alım esnasında 2.000 TL masraf yapılmıştır. Ödemeler banka yoluyla yapılmıştır. 31.12.2023 tarihinde hisse senetlerinin tahmini adet satış fiyatının 90 TL'ye düştüğü tespit edilmiştir.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre, borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirilmektedir. İlgili finansal varlıklar istisnai durumlar ve tercihler dışında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılırken alım sırasında ortaya çıkan işlem maliyetleri kâr veya zarara yansıtılmaktadır. TFRS 9'a göre borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

01/09/2023			
110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YAN. FİN. YAT.		50.000	
678 DİĞER FİN. GİDERLER		2.000	
102 BANKALAR			52.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların kayda alınması</i>			

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar maliyet bedeli üzerinden ölçülmektedir. Maliyet bedeli ise, işlem fiyatları ile işlem maliyetlerinin toplamından oluşmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.21; KÜMİ FRS, prg: 10.29). Bu kapsamda BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

01/09/2023			
113 MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİN. YAT.		52.000	
102 BANKALAR			52.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların kayda alınması</i>			

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre, borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar sonraki dönemlerde gerçeğe uygun değer tespit edildiği hallerde gerçeğe uygun değer üzerinden değerlemeye tabi tutulmaktadır. Gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin yakın zamanlı bilginin olmaması ve gerçeğe uygun değer birinden fazla yöntemle ölçülmesi durumlarında maliyet bedeli gerçeğe uygun değer tahmin edilmesinde kullanılabilir. Ancak maliyet bedelinin gerçeğe uygun değer yerine kullanılabilmesi için gerçeğe uygun değere ilişkin tahmini en iyi şekilde yansıtması gerekmektedir (TFRS 9, prg: B5.2.3). Finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden itibaren edinilen tüm bilgilerin kullanılmasına rağmen maliyet bedelinin halen gerçeğe uygun değeri yansıtmadığına ilişkin göstergelerin bulunması durumunda gerçeğe uygun değer tespit edilmesi zorunluluk halini almaktadır (TFRS 9, prg: B5.2.5). Örnek uygulamada hisse senetlerinin piyasa bedelinin yani gerçeğe uygun değerinin bilindiği görülmektedir. Bu bağlamda TFRS 9 hükümlerine göre gerçeğe uygun değer meydana gelen değer düşüklüğünün

hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

- Gerçeğe Uygun Değer Azalışı... : 100 – 90 = 10 TL/adet
- Toplam Azalış Tutarı..... : 500 adet X 10 TL/adet = 5.000 TL

31/12/2023			
675 NAKİT VE NAKİT BEN. VAR. İLE MEN. KIY. YAT. İLİŞKİN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YAN. FİN. YAT.		5.000	5.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan azalışın kayda alınması</i>			

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar sonraki dönemlerde de maliyet bedeli üzerinden değerlemeye tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda yer alan finansal varlıklarda dönem sonunda değer düşüklüğünün ortaya çıkması halinde maliyet bedelinden değer düşüklüğü zararlarının düşülmesi suretiyle ölçümü yapılmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.21; KÜMİ FRS, prg: 10.29). Değer düşüklüğü zararı, hisse senetlerinin piyasa değeri ile maliyet bedelinin diğer bir ifadeyle defter bedelinin karşılaştırması sonucunda hesaplanmaktadır. Buna göre hisse senetlerinin piyasa değerinin maliyet bedelinin altına düşmesi durumunda değer düşüklüğü zararının kayda alınması gerekir. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımlara ilişkin dönem sonunda hesaplanması gereken değer düşüklüğü zararları ve bu zararların kayda alınması aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

- Hisse Senetlerinin Defter/Maliyet Değeri... : 52.000 TL
- Hisse Senetlerinin Piyasa Değeri..... : 500 adet X 90 TL/adet = 45.000 TL
- Toplam Değer Düşüklüğü Zararı..... : 52.000 TL – 45.000 TL = 7.000 TL

31/12/2023			
675 NAKİT VE NAKİT BEN. VAR. İLE MEN. KIY. YAT. İLİŞKİN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI 117 FİN. YAT. DEĞER DÜŞ. KARŞILIKLARI		7.000	7.000
<i>Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların değer düşüklüğü zararının kayda alınması</i>			

⇒ **Borçlanma Araçları (Tahvil Yatırımları)**

Örnek: A işletmesi, 01.01.2023 tarihinde B işletmesi tarafından çıkarılan ve nominal değeri 400.000 TL olan tahvilleri 380.000 TL'ye satın almıştır. Alım esnasında 5.000 TL işlem maliyetine katlanılmış ve tüm ödemeler banka yoluyla yapılmıştır. Vadesi 3 yıl olan tahvillere ilişkin yıl sonlarında % 6 kupon ödemesi yapılacak olup anapara tutarı olan 400.000 TL ise vade sonunda ödenecektir (BOBİ FRS, Modül 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar, Örnek: 9.12-9.13).

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre, ticari alacaklar dışında kalan tüm finansal varlıklar ve yükümlülükler ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınmaktadır (TFRS 9, prg: 5.1.1). İlk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirilen borçlanma araçları, sonraki dönemde ise itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülen finansal varlık olarak sınıflandırılmaktadır (TFRS 9, prg: 4.1.2). TFRS 9'a göre sonraki dönemde gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflandırılan araçların dışındakiler için gerçekleşen işlem maliyetleri gerçeğe uygun değere ilave edilmektedir (TFRS 9, prg: 5.1.1). Borçlanma araçlarına yapılan yatırımlar BOBİ FRS'ye göre ilk muhasebeleştirme sırasında TFRS 9'a benzer bir şekilde işlem maliyetlerini de içeren işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.12). Yapılan açıklamalar doğrultusunda borçlanma araçlarına yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesi TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye göre aşağıdaki şekilde

yaşılmaktadır.

01/01/2023		
112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR	385.000	385.000
<i>Borçlanma araçlarına yapılan yatırımların kayda alınması</i>		

KÜMİ FRS'ye göre borçlanma araçlarına yapılan yatırımlar ilk muhasebeleştirme sırasında satın alma fiyatı üzerinden diğer bir ifadeyle işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır. Borçlanma araçlarının ediniminde ortaya çıkan işlem maliyetleri ise, TFRS 9 ve BOBİ FRS'den farklı olarak işlem fiyatına dahil edilmeyerek kâr veya zarara yansıtılmaktadır (KÜMİ FRS, prg: 10.19-10-20). KÜMİ FRS'ye göre borçlanma araçlarına yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

01/01/2023		
112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 678 DİĞER FİN. GİDERLER 102 BANKALAR	380.000 5.000	385.000
<i>Borçlanma araçlarına yapılan yatırımların kayda alınması</i>		

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

Borçlanma araçlarının dönem sonu muhasebeleştirilmesi TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ve BOBİ FRS'ye göre aynı şekilde yapılmaktadır. Buna göre her iki düzenlemeye göre de borçlanma araçlarına yapılan yatırımların dönem sonu muhasebeleştirilmesi ilk muhasebeleştirme sırasında yapılan sınıflandırma doğrultusunda yapılmaktadır. Borçlanma araçlarına yapılan yatırımlar, sahip olduğu özellik nedeniyle dönem sonunda itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden muhasebeleştirilmektedir (TFRS 9, prg: 4.1.2; BOBİ FRS, prg: 9.11). Hem TFRS 9'a göre hem de BOBİ FRS'ye göre itfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanmasında etkin faiz yöntemi kullanılmaktadır. Etkin faiz yöntemi kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda borçlanma araçlarına yapılan yatırımlara ait faiz gelirlerinin ilgili olduğu dönemin kâr ya da zararına dağıtılması sağlanmaktadır. Etkin faiz yönteminde kullanılan oran, borçlanma aracından elde edilmesi beklenen tahsilatları borçlanma aracının defter değerine indirgeyen oran olarak hesaplanmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.15). Yapılan açıklamalar doğrultusunda borçlanma araçlarına yapılan yatırımların dönem sonu itfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanması ve hesaplanan tutarların muhasebeleştirilmesi TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye göre aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

Öncelikle tahvile ilişkin nakit akışlarının tespit edilmesi amacıyla yıllık faiz tutarları hesaplanır:

$$- \text{Yıllık Faiz Geliri: } 400.000 \times \% 6 = 24.000 \text{ TL}$$

Yıllık faiz geliri hesaplandıktan sonra aşağıdaki formül kullanılarak nakit akışlarını borçlanma aracının defter değeri olan 385.000 TL'ye eşitleyen etkin faiz oranı (EFO) hesaplanır:

$$\text{Tahvilin Defter Değeri} = \frac{1. \text{Yıl Nakit Akışı}}{(1 + \text{EFO})^1} + \frac{2. \text{Yıl Nakit Akışı}}{(1 + \text{EFO})^2} + \frac{3. \text{Yıl Nakit Akışı}}{(1 + \text{EFO})^3}$$

$$385.000 = \frac{24.000}{(1 + \text{EFO})^1} + \frac{24.000}{(1 + \text{EFO})^2} + \frac{424.000}{(1 + \text{EFO})^3}$$

EFO: % 7,4405

Yıl	Defter Değeri (A)	Faiz (A x EFO) (B)	Nakit Akışları (C)	İtfa Edilmiş Değer (A + B - C)
2023	385.000	28.646	24.000	389.646
2024	389.646	28.992	24.000	394.638
2025	394.638	29.362	424.000	0

31/12/2023	112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR 661 MEN. KIY. YAT. FAİZ GEL. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin dönem sonu faiz gel. kayda alınması</i>	4.646 24.000	28.646
31/12/2024	112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR 661 MEN. KIY. YAT. FAİZ GEL. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin dönem sonu faiz gel. kayda alınması</i>	4.992 24.000	28.992
31/12/2025	112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR 661 MEN. KIY. YAT. FAİZ GEL. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin son dönem faiz gel. kayda alınması</i>	5.362 24.000	29.362
31/12/2025	102 BANKALAR 112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin anapara tahsilinin kayda alınması</i>	400.000	400.000

Not: 31.12.2025 yılında iki farklı yevmiye maddesinde kayda alınan son dönem faiz geliri ile anapara tahsili bir yevmiye maddesi altında birleştirilerek muhasebeleştirilebilir.

KÜMİ FRS hükümlerine göre borçlanma araçlarına yapılan yatırımların dönem sonu faiz hesaplamaları ve muhasebeleştirilmesi TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye benzer bir şekilde yapılırken düzenlemeler arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bu farklardan birincisi, TFRS 9 ve BOBİ FRS'de yer alan etkin faiz yöntemi ifadesine KÜMİ FRS'de yer verilmemesidir. Ancak standartta yer alan hükümler, borçlanma aracına ilişkin faiz hesaplamalarında etkin faiz yönteminin kullanılacağını göstermektedir. Buna göre standardın ilgili paragraflarında borçlanma araçlarına ilişkin dönemde tahakkuk eden faiz gelirlerinin, varlıktan tahsil edilmesi beklenen tutarları ilk muhasebeleştirme sırasındaki defter değerine eşitleyen oranın kullanılarak hesaplanacağı ve bu tutarların da kâr veya zarar tablosuna yansıtılacağı hükme bağlanmıştır (KÜMİ FRS, prg: 10.22-10.24). Standartta yer alan bu hesaplama yöntemi, TFRS 9 ve BOBİ FRS'deki etkin faiz yönteminin aynısı olarak ifade edilebilmektedir. Düzenlemeler arasındaki farklardan ikincisi ise, ilk muhasebeleştirme sırasında dikkate alınan değerden kaynaklanmaktadır. Çünkü TFRS 9 ve BOBİ FRS'de borçlanma aracının ediniminde ortaya çıkan işlem maliyetleri işlem fiyatına eklenirken KÜMİ FRS'de ise, işlem maliyetleri dönemin kâr veya zararına yansıtılmaktadır. Bu farklılık, borçlanma aracına ilişkin dönem sonu hesaplamalarında dikkate alınacak değer ve dolayısıyla da faiz hesaplamalarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Yapılan açıklamalar doğrultusunda borçlanma araçlarına yapılan yatırımların dönem sonu hesaplamaları ve muhasebeleştirilmesi KÜMİ FRS'ye göre aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

Öncelikle tahvile ilişkin nakit akışlarının tespit edilmesi amacıyla yıllık faiz tutarları hesaplanır:

$$- \text{Yıllık Faiz Geliri: } 400.000 \times \% 6 = 24.000 \text{ TL}$$

Yıllık faiz geliri hesaplandıktan sonra aşağıdaki formül kullanılarak nakit akışlarını borçlanma aracının defter değeri olan 380.000 TL'ye eşitleyen faiz oranı (FO)* hesaplanır:

$$\text{Tahvilin Defter Değeri} = \frac{1. \text{Yıl Nakit Akışı}}{(1 + \text{FO})^1} + \frac{2. \text{Yıl Nakit Akışı}}{(1 + \text{FO})^2} + \frac{3. \text{Yıl Nakit Akışı}}{(1 + \text{FO})^3}$$

$$380.000 = \frac{24.000}{(1 + \text{FO})^1} + \frac{24.000}{(1 + \text{FO})^2} + \frac{424.000}{(1 + \text{FO})^3}$$

FO: % 7,9379

* KÜMİ FRS'de etkin faiz yöntemi ifadesi kullanılmadığı için burada etkin faiz oranı yerine sadece faiz oranı ifadesi kullanılmıştır.

Yıl	Defter Değeri (A)	Faiz (A x FO) (B)	Nakit Akışları (C)	İtfa Edilmiş Değer (A + B - C)
2023	380.000	30.164	24.000	386.164
2024	386.164	30.653	24.000	392.817
2025	392.817	31.183	424.000	0

31/12/2023	112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR 661 MEN. KİY. YAT. FAİZ GEL. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin dönem sonu faiz gel. kayda alınması</i>	6.164 24.000	30.164
31/12/2024	112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR 661 MEN. KİY. YAT. FAİZ GEL. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin dönem sonu faiz gel. kayda alınması</i>	6.653 24.000	30.653
31/12/2025	112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. 102 BANKALAR 661 MEN. KİY. YAT. FAİZ GEL. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin son dönem faiz gel. kayda alınması</i>	7.183 24.000	31.183
31/12/2025	102 BANKALAR 112 İTFA EDİLMİŞ MAL. ÖLÇ. FİN. YAT. <i>Borçlanma araçlarına yap. yat. ilişkin anapara tahsilinin kayda alınması</i>	400.000	400.000

Not: 31.12.2025 yılında iki farklı yevmiye maddesinde kayda alınan son dönem faiz geliri ile anapara tahsili bir yevmiye maddesi altında birleştirilerek muhasebeleştirilebilir.

5.2. Finansal Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmesi

Finansal yükümlülüklerin (borçların) muhasebeleştirilmesine ilişkin örnekler TFRS 9, BOBİ FRS 9. bölüm ve KÜMİ FRS 10. bölümde yer alan hükümler ve aşağıda yer alan sınıflandırma doğrultusunda ele alınmıştır:

- Ticari ve diğer borçlar,
- Borçlanma araçları.

⇒ **Ticari ve Diğer Borçlar (1 Yıllan Kısa Vadeli Senetsiz Ticari ve Diğer Borçlar)**

Örnek: A işletmesi, 01.10.2023 tarihinde B işletmesinden peşin fiyatı 300.000 TL olan bir malı bedeli 5 ay sonra ödenmek üzere 325.000 TL'ye veresiye satın almıştır.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kavıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre, ticari alacaklar dışında kalan tüm finansal varlıklar ve yükümlülükler ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinde kayda alınmaktadır (TFRS 9, prg: 5.1.1). Ancak finansal aracın gerçeğe uygun değeri ile işlem fiyatının birbirinden farklı olması durumunda iki farklı seçenek söz konusu olmaktadır (TFRS 9, prg: 5.1.1A). Birinci seçenekte, gerçeğe uygun değer aktif bir piyasadaki kotasyon fiyatıyla doğrulanması ya da gözlemlenebilir piyasa verileri ile değerlendirilmesi sonucunda oluşması durumunda gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınmaktadır. İkinci seçenekte ise, gerçeğe uygun değer ile işlem fiyatı arasındaki farkın ertelemek amacıyla düzeltilmiş tutar üzerinden kayda alınır (TFRS 9, prg: B5.1.2A). TFRS 9'a göre senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar bir finansal yükümlülük olarak değerlendirilirken bu kapsamda yer alan yükümlülüklerin sonraki dönem değerlemelerinin yapılması amacıyla ilk muhasebeleştirme sırasında sınıflandırılması büyük önem arz etmektedir. Çünkü standart hükümlerine göre finansal yükümlülüklerin yeniden sınıflandırılmasına izin verilmemektedir (TFRS 9, prg: 4.4.2). TFRS 9'a göre senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar özellikleri itibarıyla itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yükümlülük olarak sınıflandırılmaktadır (TFRS 9, prg: 4.2.1). Standartta göre itfa edilmiş maliyet değerinden ölçülen ticari borçların içerisinde yer alan vade farkları, ilk muhasebeleştirme sırasında borç tutarından ayrıştırılarak "328 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)" hesabına aktarılır. Borçlanma işleminin ticari nedene dayanmadığı durumlarda yani borçlanmanın diğer borçlanma olması durumunda ayrıştırılan vade farkları ise "338 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)" hesabında izlenir.

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre vadesi bir yılın altında olan ticari borçların ilk muhasebeleştirilmesi aşağıda şekilde yapılmaktadır.

01/10/2023			
153 TİCARİ MALLAR		300.000	
328 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ		25.000	
320 SATICILAR			325.000
<i>Bir yıldan kısa vadeli mal alış kaydı</i>			

Not: KDV tutarı çalışmanın konusuna girmediği için dikkate alınmamıştır.

BOBİ FRS'ye göre mal alış işlemi sonunda borçlanılan ve vadesi bir yılın altında olan senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar itibari değer üzerinden kayda alınır ve vade farkı borçlanılan tutardan ayrıştırılmamaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.8). İtibari değer ise, alacağın vade sonunda taşıdığı değerdir (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018: 51). KÜMİ FRS'de de vadesi bir yılın altında olan ticari ve diğer borçlar, küçük ve mikro işletme ayrımı yapılmaksızın ödenmesi beklenen iskonto edilmemiş tutar üzerinde kayda alınmaktadır (KÜMİ FRS, prg: 10.13-10.15). Bu anlamda vadesi bir yılın altında olan ticari ve diğer borçların ilk muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümler BOBİ FRS ve KÜMİ FRS açısından aynı olup aşağıdaki şekilde kayda alınmaktadır.

01/10/2023			
153 TİCARİ MALLAR		325.000	
320 SATICILAR			325.000
<i>Bir yıldan kısa vadeli mal alış kaydı</i>			

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kavıtlar:

TFRS 9'a göre senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar daha önce de ifade edildiği üzere itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yükümlülük olarak sınıflandırılmaktadır (TFRS 9, prg: 4.2.1). Bu şekilde sınıflandırılan ve kayda alınan ticari ve diğer borçlar içerisinde yer alan vade farkı, etkin faiz yöntemi kullanılarak ait olduğu dönemlere yansıtılır. Bunun için öncelikle aşağıda yer alan formül üzerinden etkin faiz oranı hesaplanır.

$$\text{Etkin Faiz Oranı (EFO)} = \left(\frac{\text{Borcun Vade Değeri}}{\text{Borcun Bugünkü Değeri}} \right)^{\frac{12}{\text{Ay}}} - 1$$

$$\text{EFO} = \left(\frac{325.000}{300.000} \right)^{\frac{12}{5}} - 1 = 0,21$$

Daha sonra yukarıda hesaplanan etkin faiz oranı kullanılarak borcun dönem sonu itibarıyla itfa edilmiş maliyet değeri hesaplanır ve vade farkı tutarının ilgili dönemlere paylaşılması sağlanır.

$$\text{Borcun İtfa Edilmiş Maliyet Değeri: } \frac{\text{Borcun Vade Değeri}}{(1 + \text{EFO})^{\frac{\text{Ay}}{12}}}$$

$$\text{Borcun İtfa Edilmiş Maliyet Değeri: } \frac{325.000}{(1 + 0,21)^{\frac{2}{12}}} = 314.837$$

Ertelemiş Vade Farkı Giderleri: Borcun Vade Değeri – Borcun İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

Ertelemiş Vade Farkı Giderleri: 325.000 – 314.837 = **10.163** (2024 Yılı Ocak – Şubat Arası)

Döneme Ait Vade Farkı Giderleri: Toplam Vade Farkı – Ertelemiş Vade Farkı

Döneme Ait Vade Farkı Giderleri: 25.000 – 10.163 = **14.837** (2023 Yılı Ekim – Aralık Arası)

31/12/2023		
650 TİC. BORÇ. İLİŞKİN VADE FARKI GİD. VE ESAS FAAL. İLGİLİ KUR FARKI ZARARLARI		14.837
328 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ		14.837
<i>Döneme ait vade farkı gelirinin kaydı</i>		

“328 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)” hesabının borç bakiyesinde kalan 10.163 TL tutarındaki vade farkı, vade sonu olan 29.02.2024 tarihinde “650 Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları (-)” hesabına aktarılarak vade farkı giderine dönüştürülecektir. Ticari olmayan diğer borçlara ilişkin vade farkları ise “338 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)” hesabının alacağına karşılık “672 Diğer Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri (-)” hesabının borcuna kaydedilir.

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre vadesi bir yılın altında olan senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar ilk muhasebeleştirme sırasında itibari değer üzerinden diğer bir ifadeyle iskonto edilmemiş tutar üzerinden kayda alınmaktadır. İlk muhasebeleştirme sırasında vade farkı ayrıştırılmadığı için her iki raporlama çerçevesine göre de senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar için dönem sonunda herhangi bir düzeltme işlemi yapılmasına gerek kalmamaktadır (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018: 199).

⇒ **Ticari ve Diğer Borçlar (1 Yılda Uzun Vadeli Senetli Ticari ve Diğer Borçlar)**

Örnek: A işletmesi, 01.08.2023 tarihinde B işletmesinden peşin fiyatı 400.000 TL olan bir malı senet karşılığında satın alıyor. A işletmesi borcuna karşılık 31.10.2024 tarihli 460.000 TL değerindeki senedi B işletmesine veriyor.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ve BOBİ FRS'ye göre bir yılın üzerinde vadeye sahip olan sözleşmeden kaynaklı senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlar itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden kayda alınmaktadır. KÜMİ FRS'de ise, bir yılın üzerinde vadeye sahip olan ticari ve diğer borçlar küçük ve mikro işletme ayırımına göre muhasebeleştirilmektedir. Buna göre raporlama yapan işletme, küçük işletme statüsünde ise bir yılın üzerinde vadeye sahip olan borçlarını TFRS 9 ve BOBİ FRS'de olduğu gibi (vade farkını ayırıştırarak) iskonto edilmiş tutar üzerinden muhasebeleştirilmektedir (KÜMİ FRS, prg: 10.14). Mikro işletme statüsüne sahip işletmeler ise, hiçbir borca ilişkin vade farkını ayırıştırmaksızın iskonto edilmemiş tutar üzerinden kayda almaktadır (KÜMİ FRS, prg: 10.15). Yapılan açıklamalar doğrultusunda TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'ye göre (mikro işletmeler hariç) vadeli tutar içerisinde yer alan vade farkı borç tutarından ayırıştırılarak "328 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)" hesabına yansıtılır.

01/08/2023			
153 TİCARİ MALLAR		400.000	
328 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ		60.000	
320 SATICILAR			460.000
<i>Bir yıldan uzun vadeli mal alış kaydı</i>			

Not: KDV tutarı çalışmanın konusuna girmediği için dikkate alınmamıştır. Ayrıca konu bütünlüğünün kaybolmaması için 320 ve 328 nolu hesaplar açısından kısa/uzun vade ayrımı göz ardı edilmiştir.

Raporlama yapan işletmenin, KÜMİ FRS'ye göre raporlama yapan bir mikro işletme olması durumunda ilk muhasebeleştirme sırasında yapılması gereken kayıt aşağıdaki gibi olacaktır. Ayrıca mikro işletmeler tarafından ilk muhasebeleştirme sırasında vade farkı ayırıştırılmadığı için dönem sonunda da herhangi bir kayıt yapılması gerekmeyecektir.

01/08/2023			
153 TİCARİ MALLAR		460.000	
320 SATICILAR			460.000
<i>KÜMİ FRS-Mikro işletmeler için bir yıldan uzun vadeli mal alış kaydı</i>			

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

KÜMİ FRS'ye göre raporlama yapan mikro işletmeler dışında üç raporlama çerçevesine göre de bir yılın üzerinde vadeye sahip senetli/senetsiz tüm ticari ve diğer borçlardan ayırıştırılan vade farkının etkin faiz yöntemi kullanılarak ilgili olduğu dönemlere aktarılması gerekir. Bunun için öncelikle aşağıda yer alan formül üzerinden etkin faiz oranı hesaplanır.

$$\text{Etkin Faiz Oranı (EFO)} = \left(\frac{\text{Borcun Vade Değeri}}{\text{Borcun Bugünkü Değeri}} \right)^{\frac{12}{\text{Ay}}} - 1$$

$$\text{EFO} = \left(\frac{460.000}{400.000} \right)^{\frac{12}{15}} - 1 = 0,12$$

Not: KÜMİ FRS'de etkin faiz yöntemi ifadesine yer verilmemesine rağmen vade farkının hesaplanmasına ilişkin yapılan açıklamaların etkin faiz yöntemindeki gibi olması ve konu bütünlüğünün bozulmaması amacıyla burada tüm düzenlemeler için etkin faiz yöntemi kavramı kullanılmıştır.

Daha sonra yukarıda hesaplanan etkin faiz oranı kullanılarak alacağın dönem sonu itibarıyla itfa edilmiş maliyet değeri hesaplanır ve vade farkı tutarının ilgili dönemlere paylaştırılması sağlanır.

$$\text{Borcun İtfa Edilmiş Maliyet Değeri: } \frac{\text{Borcun Vade Değeri}}{(1 + \text{EFO})^{\frac{12}{\text{Ay}}}}$$

$$\text{Borcun İtfa Edilmiş Maliyet Değeri: } \frac{460.000}{(1 + 0,12)^{\frac{10}{12}}} = 418.546$$

Ertelemiş Vade Farkı Giderleri: Borcun Vade Değeri – Borcun İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

Ertelemiş Vade Farkı Giderleri: 460.000 – 418.546 = **41.454** (2024 Yılı Ocak – Ekim Arası)

Döneme Ait Vade Farkı Giderleri: Toplam Vade Farkı – Ertelemiş Vade Farkı

Döneme Ait Vade Farkı Giderleri: 60.000 – 41.454 = **18.546** (2023 Yılı Ağustos – Aralık Arası)

31/12/2023		
650 TİC. BORÇ. İLİŞKİN VADE FARKI GİD. VE ESAS FAAL. İLGİLİ KUR FARKI ZARARLARI	18.546	
328 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ		18.546
<i>Döneme ait vade farkı giderinin kaydı</i>		

“328 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)” hesabının borç bakiyesinde kalan 41.454 TL tutarındaki vade farkı, vade sonu olan 31.10.2024 tarihinde “650 Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları (-)” hesabına aktarılarak vade farkı giderine dönüştürülecektir. Ticari olmayan diğer borçlara ilişkin vade farkları ise “338 Ertelemiş Vade Farkı Giderleri (-)” hesabının alacağına karşılık “672 Diğer Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri (-)” hesabının borcuna kaydedilir.

⇒ **Borçlanma Araçları (Tahvil İhracı)**

Örnek: A işletmesi, 01.01.2024 tarihinde vadesi 4 yıl, faiz oranı % 10 ve nominal değeri 600.000 TL olan tahvilleri 560.000 TL'ye satmıştır. Satış esnasında 5.000 TL işlem maliyetine katlanılmış ve tüm işlemler banka yoluyla yapılmıştır. Tahvillere ilişkin faiz ödemeleri yıl sonlarında yapılacak olup anapara tutarı olan 600.000 TL ise vade sonunda ödenecektir.

İlk Muhasebeleştirme Sırasında A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre, ticari alacaklar dışında kalan tüm finansal varlıklar ve yükümlülükler ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınmaktadır (TFRS 9, prg: 5.1.1). TFRS 9'a göre sonraki dönemde gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal yükümlülük olarak sınıflandırılan araçların dışındakiler için gerçekleşen işlem maliyetleri gerçeğe uygun değerden düşülmektedir (TFRS 9, prg: 5.1.1). BOBİ FRS'ye göre borçlanma araçlarına ilişkin finansal yükümlülüklerin ilk muhasebeleştirmesinde TFRS 9'da olduğu gibi işlem maliyetlerinin düşülmesi sonucunda hesaplanan işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.12). Yapılan açıklamalar doğrultusunda borçlanma araçları kapsamında ihraç edilen tahvillerin ilk muhasebeleştirilmesi TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye göre aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

01/01/2024		
102 BANKALAR	555.000	
405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI		555.000
<i>İhraç edilen tahvillerin kayda alınması</i>		

KÜMİ FRS'ye göre borçlanma araçları kapsamında ihraç edilen tahviller, ilk muhasebeleştirme sırasında elde edilen satış fiyatı üzerinden diğer bir ifadeyle işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır. Borçlanma araçlarının ihracında ortaya çıkan işlem maliyetleri ise, TFRS 9 ve BOBİ FRS'den farklı olarak işlem fiyatından düşülmeyerek doğrudan kâr veya zarara yansıtılmaktadır (KÜMİ FRS, prg: 10.19-10-20). KÜMİ FRS'ye göre ihraç edilen tahvillerin ilk muhasebeleştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

01/01/2024			
102 BANKALAR		555.000	
671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY.		5.000	
405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI			560.000
<i>KÜMİ FRS'ye göre ihraç edilen tahvillerin kayda alınması</i>			

Dönem Sonunda A İşletmesi Tarafından Yapılacak İşlem ve Kayıtlar:

Borçlanma araçlarının dönem sonu muhasebeleştirilmesi TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ve BOBİ FRS'ye göre aynı şekilde yapılmaktadır. Buna göre her iki düzenlemeye göre de borçlanma araçları kapsamında ihraç edilen tahvillerin dönem sonu muhasebeleştirilmesi ilk muhasebeleştirme sırasında yapılan sınıflandırma doğrultusunda yapılmaktadır. Borçlanma araçları, özelliği itibarıyla sözleşmeye bağlı nakit akışlarının ödenmesi ve belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesinden kaynaklanan faiz ödemelerini içeren nakit akışlarına yol açması nedeniyle dönem sonunda itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden muhasebeleştirilmektedir (TFRS 9, prg: 4.1.2; BOBİ FRS, prg: 9.11). Hem TFRS 9'a göre hem de BOBİ FRS'ye göre itfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanmasında etkin faiz yöntemi kullanılmaktadır. Etkin faiz yöntemi kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda borçlanma araçlarına ilişkin faiz giderlerinin ilgili olduğu dönemin kâr ya da zararına dağıtılması sağlanmaktadır. Etkin faiz yönteminde kullanılan oran, borçlanma aracına ilişkin yapılacak nakit ödemelerini borçlanma aracının defter değerine indirgeyen oran olarak hesaplanmaktadır (BOBİ FRS, prg: 9.15). Yapılan açıklamalar doğrultusunda borçlanma aracı kapsamında ihraç edilen tahvillerin dönem sonu itfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanması ve hesaplanan tutarların muhasebeleştirilmesi TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye göre aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

Öncelikle ihraç edilen tahvile ilişkin nakit ödemelerinin tespit edilmesi amacıyla nominal değer üzerinden yıllık faiz tutarları hesaplanır:

$$- \text{Yıllık Faiz Gideri: } 600.000 \times \% 10 = 60.000 \text{ TL}$$

Yıllık faiz gideri hesaplandıktan sonra aşağıdaki formül kullanılarak nakit ödemelerini borçlanma aracının defter değeri olan 555.000 TL'ye eşitleyen etkin faiz oranı (EFO) hesaplanır:

$$\text{Tahvilin Defter Değeri} = \frac{\text{1. Yıl Faiz Ödemesi}}{(1+\text{EFO})^1} + \frac{\text{2. Yıl Faiz Ödemesi}}{(1+\text{EFO})^2} + \frac{\text{3. Yıl Faiz Ödemesi}}{(1+\text{EFO})^3} + \frac{\text{4. Yıl Faiz+Anapara Ödemesi}}{(1+\text{EFO})^4}$$

$$555.000 = \frac{60.000}{(1 + \text{EFO})^1} + \frac{60.000}{(1 + \text{EFO})^2} + \frac{60.000}{(1 + \text{EFO})^3} + \frac{660.000}{(1 + \text{EFO})^4}$$

EFO: % 12,4950

Yıl	Defter Değeri (A)	Faiz (A x EFO) (B)	Nakit Ödemeleri (C)	İtfa Edilmiş Değer (A + B - C)
2024	555.000	69.347	60.000	564.347
2025	564.347	70.515	60.000	574.862
2026	574.862	71.829	60.000	586.691
2027	586.691	73.309	660.000	0

31/12/2024	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin dönem sonu faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	69.347	60.000 9.347
31/12/2025	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin dönem sonu faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	70.515	60.000 10.515
31/12/2026	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin dönem sonu faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	71.829	60.000 11.829
31/12/2027	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin son dönem faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	73.309	60.000 13.309
31/12/2027	405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI 102 BANKALAR <i>Borçlanma aracına ilişkin anapara ödemesinin kayda alınması</i>	600.000	600.000

Not: 31.12.2027 yılında iki farklı yevmiye maddesinde kayda alınan son dönem faiz ödemesi ile anapara ödemesi bir yevmiye maddesi altında birleştirilerek muhasebeleştirilebilir.

KÜMİ FRS hükümlerine göre borçlanma araçlarına ilişkin yükümlülüklerin dönem sonu faiz hesaplamaları ve muhasebeleştirilmesi TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye benzer bir şekilde yapılırken düzenlemeler arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bu farklardan birincisi, TFRS 9 ve BOBİ FRS'de yer alan etkin faiz yöntemi ifadesine KÜMİ FRS'de yer verilmemesidir. Ancak standartta yer alan hükümler, borçlanma aracına ilişkin faiz hesaplamalarında etkin faiz yönteminin kullanılacağını göstermektedir. Buna göre standardın ilgili paragraflarında borçlanma araçlarına ilişkin dönemde tahakkuk eden faiz giderlerinin, finansal yükümlülük nedeniyle gelecekte ödemesi beklenen tutarları yükümlülüğün defter değerine eşitleyen oranın kullanılarak hesaplanacağı ve bu tutarların da kâr veya zarar tablosuna yansıtılacağı hükme bağlanmıştır (KÜMİ FRS, prg: 10.22-10.24). Standartta yer alan bu hesaplama yöntemi, TFRS 9 ve BOBİ FRS'deki etkin faiz yönteminin aynısı olarak ifade edilebilmektedir. Düzenlemeler arasındaki farklardan ikincisi ise, ilk muhasebeleştirme sırasında dikkate alınan değerden kaynaklanmaktadır. Çünkü TFRS 9 ve BOBİ FRS'de borçlanma aracının ediniminde ortaya çıkan işlem maliyetleri işlem fiyatından ya da gerçeğe uygun değerden düşülürken KÜMİ FRS'de ise işlem maliyetleri dönemin kâr veya zararına yansıtılmaktadır. Bu farklılık, borçlanma aracına ilişkin dönem sonu hesaplamalarında dikkate alınacak değer ve dolayısıyla da faiz hesaplamalarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Yapılan açıklamalar doğrultusunda borçlanma araçları kapsamında ihraç edilen tahvillerin dönem sonu hesaplamaları ve muhasebeleştirilmesi KÜMİ FRS'ye göre aşağıdaki şekilde yapılmaktadır.

Öncelikle ihraç edilen tahvile ilişkin nakit ödemelerinin tespit edilmesi amacıyla nominal değer üzerinden yıllık faiz tutarları hesaplanır:

- Yıllık Faiz Gideri: $600.000 \times \% 10 = 60.000$ TL

Yıllık faiz gideri hesaplandıktan sonra aşağıdaki formül kullanılarak nakit ödemelerini borçlanma aracının defter değeri olan 560.000 TL'ye eşitleyen faiz oranı (FO)* hesaplanır:

$$\text{Tahvilin Defter Değeri} = \frac{1. \text{ Yıl Faiz Ödemesi}}{(1+FO)^1} + \frac{2. \text{ Yıl Faiz Ödemesi}}{(1+FO)^2} + \frac{3. \text{ Yıl Faiz Ödemesi}}{(1+FO)^3} + \frac{4. \text{ Yıl Faiz+Anapara Ödemesi}}{(1+FO)^4}$$

$$560.000 = \frac{60.000}{(1 + FO)^1} + \frac{60.000}{(1 + FO)^2} + \frac{60.000}{(1 + FO)^3} + \frac{660.000}{(1 + FO)^4}$$

FO: % 12,2043

* KÜMİ FRS'de etkin faiz yöntemi ifadesi kullanılmadığı için burada etkin faiz oranı yerine sadece faiz oranı ifadesi kullanılmıştır.

Yıl	Defter Değeri (A)	Faiz (A x FO) (B)	Nakit Ödemeleri (C)	İfta Edilmiş Değer (A + B - C)
2024	560.000	68.344	60.000	568.344
2025	568.344	69.362	60.000	577.706
2026	577.706	70.505	60.000	588.211
2027	588.211	71.789	660.000	0

31/12/2024	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin dönem sonu faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	68.344	60.000 8.344
31/12/2025	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin dönem sonu faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	69.362	60.000 9.362
31/12/2026	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin dönem sonu faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	70.505	60.000 10.505
31/12/2027	671 UZUN VAD. FİN. BORÇ. MALY. 102 BANKALAR 405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI <i>Borçlanma aracına ilişkin son dönem faiz ödemelerinin kayda alınması</i>	71.789	60.000 11.789
31/12/2027	405 ÇIKARILMIŞ UZUN VADELİ BORÇ. ARAÇLARI 102 BANKALAR <i>Borçlanma aracına ilişkin anapara ödemesinin kayda alınması</i>	600.000	600.000

Not: 31.12.2027 yılında iki farklı yevmiye maddesinde kayda alınan son dönem faiz ödemesi ile anapara ödemesi bir yevmiye maddesi altında birleştirilerek muhasebeleştirilebilir.

6. SONUÇ

KGK tarafından yayımlanan raporlama çerçevelerini esas alarak finansal bilgilerini raporlayan işletmeler açısından finansal araçlar büyük önem arz etmektedir. Sektör fark etmeksizin neredeyse tüm işletmeler tarafından yoğun bir şekilde kullanılan finansal araçların tutarlarında yaşanan artış ve sık fiyat değişimi bu araçlara ilişkin raporlama esaslarını daha önemli hale getirmiştir. Raporlama çerçevelerinden TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de yer alan hükümler doğrultusunda çalışmanın kapsamına dahil edilen finansal araçlara ilişkin farklılık arz eden önemli hususlar şunlardır:

- **Finansal Araçların Sınıflandırması:** Finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler (borçlar) olmak üzere iki gruba ayrılan finansal araçlar raporlama çerçevelerinde sınıflandırılmıştır. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de aynı şekilde sınıflandırılan finansal araçlar, TFRS 9’da ise farklı bir şekilde sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

- **Ticari ve Diğer Alacaklar:** TFRS 9’a göre vadesi bir yıldan kısa olan senetli ve senetsiz ticari alacaklar, önemli bir finansman bileşenine sahip olması durumunda itfa edilmiş maliyet değerinden değilse işlem fiyatı üzerinden ölçülmektedir. Bu duruma ilişkin TFRS 15’te kolaylaştırıcı bir uygulama getirilerek ticari alacağın vadesinin bir yılın altında olması durumunda önemli bir finansman bileşenine sahip olmadığı varsayılmaktadır. TFRS 9’a göre ticari alacak dışında kalan ve vadesi bir yılın altında olan senetli ve senetsiz diğer alacaklar, ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınırken vade farkı tutarı hasıllattan ayrıştırılır ve etkin faiz yöntemiyle ilgili olduğu dönemlere paylaştırılır. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre vadesi bir yılın altında olan senetli/senetsiz ticari ve diğer alacaklar itibari değer üzerinden kayda alınmaktadır. Vadesi bir yıldan uzun olan senetli/senetsiz ticari ve diğer alacaklar ise TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre, itfa edilmiş maliyet değerinden kayda alınmaktadır. İlk muhasebeleştirme sırasında hasıllattan ayrıştırılan vade farkı, etkin faiz yöntemiyle ilgili olduğu dönemlere paylaştırılır. Ancak KÜMİ FRS’ye göre raporlama yapan ve mikro işletme kapsamında olan işletmeler bir yılın üzerinde vadeye sahip olan alacaklarını itibari değer üzerinden kayda almaktadır.

- **Ticari ve Diğer Borçlar:** TFRS 9’a göre vadesine bakılmaksızın bütün ticari ve diğer senetli/senetsiz borçlar, itfa edilmiş maliyet değerinden kayda alınmaktadır. İlk muhasebeleştirme sırasında borçlanılan tutardan ayrıştırılan vade farkı, etkin faiz yöntemiyle ilgili olduğu dönemlere paylaştırılır. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de TFRS 9’dan farklı olarak vadesi bir yılın altında olan senetli/senetsiz ticari ve diğer borçlar itibari değer üzerinden kayda alınmaktadır. Vadesi bir yıldan uzun olan senetli/senetsiz ticari ve diğer borçlar ise, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre itfa edilmiş maliyet değerinden kayda alınmaktadır. İlk muhasebeleştirme sırasında borçlanılan tutardan ayrıştırılan vade farkı, etkin faiz yöntemiyle ilgili olduğu dönemlere paylaştırılır. Ancak KÜMİ FRS’ye göre raporlama yapan ve mikro işletme kapsamında olan işletmeler, bir yıldan kısa vadeli borçlarda olduğu gibi bir yıldan uzun vadeli borçlarını da itibari değer üzerinden kayda almaktadır.

- **Özkaynak Araçlarındaki Yatırımları:** TFRS 9’a göre hem borsada işlem gören hem de borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesi gerçeğe uygun değer üzerinden yapılmaktadır. İlgili finansal varlıklar, istisnalar dışında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan özkaynak araçları olarak sınıflandırılırken alım sırasında ortaya çıkan işlem maliyetleri de kâr veya zarara yansıtılmaktadır. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre borsada işlem gören özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar işlem fiyatı üzerinden kayda alınırken işlem maliyetleri kâr veya zarara yansıtılmaktadır. Borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar ise, işlem maliyetleri dahil edilmiş maliyet bedeli üzerinden kayda alınmaktadır.

Borsada işlem gören özkaynak araçlarının dönem sonu değerlemesi TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre gerçeğe uygun değer üzerinden yapılmaktadır. Borsada işlem görmeyen özkaynak araçlarına yapılan yatırımların dönem sonu değerlemesi ise, TFRS 9’a göre gerçeğe uygun değerinin tespit edilebildiği durumlarda gerçeğe uygun değer üzerinden aksi takdirde maliyet bedeli üzerinden yapılabilmektedir. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’ye göre ise, borsada işlem görmeyen özkaynak

araçlarına yapılan yatırımların sonraki dönem değerlemeleri maliyet bedeli üzerinden yapılmaktadır.

- **Borçlanma Araçları:** Borçlanma araçları borç veren açısından finansal varlık olarak değerlendirilirken borçlanan (ihraç eden) açısından ise finansal yükümlülük olarak değerlendirilmektedir. TFRS 9'a göre finansal varlık olarak değerlendirilen borçlanma araçları ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınmaktadır. İşlem maliyetleri ise, gerçeğe uygun değere ilave edilmektedir. KÜMİ FRS ve BOBİ FRS'ye göre ise, finansal varlık olarak değerlendirilen borçlanma araçları ilk muhasebeleştirme sırasında işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır. İşlem maliyetleri BOBİ FRS'de işlem fiyatına dahil edilirken KÜMİ FRS'de ise işlem fiyatına dahil edilmeyerek kâr veya zarara yansıtılmaktadır. Finansal varlık olarak değerlendirilen borçlanma araçlarının dönem sonu muhasebeleştirilmesi ise, tüm düzenlemelere göre itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden yapılmaktadır.

Finansal yükümlülük olarak değerlendirilen borçlanma araçları TFRS 9'a göre ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer üzerinden kayda alınmaktadır. İşlem maliyetleri ise, gerçeğe uygun değerden düşülmektedir. KÜMİ FRS ve BOBİ FRS'ye göre ise, finansal yükümlülük olarak değerlendirilen borçlanma araçları ilk muhasebeleştirme sırasında işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır. İşlem maliyetleri BOBİ FRS'de işlem fiyatından düşülürken KÜMİ FRS'de ise işlem fiyatından düşülmeyerek kâr veya zarara yansıtılmaktadır. Finansal yükümlülük olarak değerlendirilen borçlanma araçlarının dönem sonu muhasebeleştirilmesi ise, tüm düzenlemelere göre itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden yapılmaktadır.

Yukarıda yer alan bilgiler değerlendirildiğinde TFRS 9, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de yer alan hükümler arasında gerek ilk muhasebeleştirme sırasında gerekse dönem sonu değerlemelerinde sınıflandırma, ölçüm ve raporlama açısından önemli farkların olduğu tespit edilmiştir. Sonraki yapılacak çalışmalarda bu çalışmanın kapsamına alınmayan diğer finansal araçlara (türev finansal araçlar gibi) ilişkin bir araştırma yapılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını belirtmiştir.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Yazar(lar) Katkısı: Nurettin ÖZDEMİR (% 100)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that there is no conflict of interest.

Funding: The author received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Ethical Approval: This article does not contain any studies with human participants or animals performed by the authors.

Author(s) Contributions: Nurettin ÖZDEMİR (% 100)

KAYNAKÇA

Demir, V. (2009). *TFRS/UFRS Kapsamında Finansal Araçlar: Sunum, Muhasebeleştirme ve Ölçme Açıklamalar*, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Fındık, H. (2016). Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (69), 61-82. <https://doi.org/10.25095/mufad.396658>

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardına İlişkin Modüller-Modül 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar. Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 07.10.2023.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı. Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 07.10.2023.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) 2021 Sürümü. Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 07.10.2023.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) 2022 Sürümü. Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 07.10.2023.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı. Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 07.10.2023.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü). Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 18.10.2023.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı. Erişim: <https://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 16.10.2023.

Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2017). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*, Genişletilmiş 10. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Özdemir, N. (2023, Mayıs). Türkiye'deki Finansal Raporlama Serüvenine Genel Bir Bakış, *Uluslararası Ekonomi Finans ve İşletme Kongresi*, Sivas.

Özerhan, Y. ve Sultanoğlu, B. (2018). *Uygulamalı BOBİ Finansal Raporlama Standardı*, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Özerhan, Y. ve Yanık, S. (2012). *Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara: TÜRMOB Yayınları.

Sevilengül, O. (2016). Genel Muhasebe, 18. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Ulusan, H. (2017). *Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri*, 1. Baskı, Bursa: Ekin Yayınları.

